

MAREK LATOSZEK
25 kwietnia 1936 – 13 lutego 2015

W dniu 13 lutego 2015 roku zmarł w Gdańsku Marek Latoszek, emerytowany profesor zwyczajny Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Profesor Latoszek był znanym – i uznanym – socjologiem polskim, wytrawnym badaczem powojennego społeczeństwa polskiego i jego przemian. Urodzony w Warszawie, gruntownie wykształcony w Krakowie – ukończył w Uniwersytecie Jagiellońskim studia pedagogiczne pod kierunkiem profesora Zygmunta Mysłakowskiego, a następnie socjologiczne pod kierunkiem Pawła Rybickiego; tam też zdobywał kolejne stopnie naukowe – całe swoje życie zawodowe związał z Gdańskiem i Pomorzem. Ukoronowaniem tej nietuzinkowej kariery naukowej, która w znacznej mierze stała się możliwa dzięki jego przeszło czterdziestoletniemu związkowi z Akademią Medyczną w Gdańsku, było powierzenie profesorowi Latoszkowi prezesury Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

Dorobek naukowy profesora Latoszka jest nie tylko znaczny, ale i znaczący. Obejmuje blisko dwieście publikacji naukowych. Warto podkreślić i uznać,

w moim przekonaniu za zaletę to, że Marek Latoszek nie stronił od działalności popularyzatorskiej i publicystycznej ogłaszając liczne artykuły w rozmaitych czasopismach regionalnych i lokalnych.

W twórczości naukowej Marka Latoszka zaznacza się wyraźnie kilka wątków problemowych i związanych z nimi obszarów badawczych. Jako pierwszy z nich wymienić wypada szeroko zakrojone badania nad środowiskiem i życiem rodzinnym gdańskich stoczniowców. Studia te, prowadzone na początku lat siedemdziesiątych minionego stulecia i przebiegające na pograniczu subdyscyplin socjologii rodziny, socjologii wychowania i socjologii miasta, dały interesujący, dziś już historyczny, obraz „przedsolidarnościowego” środowiska gdańskiej klasy robotniczej.

Studia nad rodzinami stoczniowców zaowocowały pierwszymi publikacjami naukowymi; dały także ich Autorowi, co wypada podkreślić, znakomite przygotowanie i „wprowadzenie” do późniejszych wszechstronnych badań fenomenu robotniczej „Solidarności”, które złożyły się na drugi nurt jego wytrwałej działalności badawczej. Ten właśnie wielki ruch społeczny był przez wiele lat przedmiotem wnikliwych badań Marka Latoszka i przyniósł mu powszechne uznanie środowiska socjologicznego.

Ogłoszenie z jego inicjatywy jesienią 1980 roku konkursu na pamiątniki strajkujących stoczniowców i ich rodzin było nie tylko „wywołaniem” znakomych materiałów, wykorzystanych później do rozmaitych analiz i badań historyczno-socjologicznych, ale również w pewnym stopniu przyczyniło się, poprzez późniejsze zarchiwizowanie w zbiorach „Ossolineum” wielu znakomych pamiątek z tamtego okresu, do wzbogacenia kultury narodowej. Warto dodać, że Jego wieloletnia praca nad dokumentami osobistymi zaowocowała także, obok ciekawych i ważnych publikacji dotyczących tamtego okresu, pewnym wkładem teoretycznym i metodologicznym do socjologii.

Trzecim obszarem zainteresowań badawczych Marka Latoszka stały się w połowie lat osiemdziesiątych stosunki etniczne oraz zbiorowości regionalne i lokalne. Studia i prace z tego zakresu, a zwłaszcza wykonana po jego kierunku pierwsza socjologiczna monografia społeczności kaszubskiej, spotkały się z wielkim zainteresowaniem nie tylko środowiska socjologicznego. Jako wydawca tomu *Kasubi. Monografia socjologiczna* (praca zbiorowa pod redakcją Marka Latoszka i ze *Wstępem* Gerarda Labudy, Rzeszów 1990) dobrze pamiętam liczne a niespodziewane zamówienia na tę książkę napływające od rozmaitych instytucji oraz osób z Polski, ale i z wielu innych krajów (od Kanady po Australię). Profesor Latoszek i później zachował w swoim polu badawczym zagadnienia społeczności lokalnych, a zwłaszcza regionalizmu jako jednego z ważnych zagadnień współczesnego społecznego świata.

I wreszcie czwartym, wielkim obszarem zainteresowań badawczych profesora Latoszka była socjologia medycyny czy też społeczne zagadnienia zdrowia

i choroby. Ten rodzaj zainteresowań zajmuje najtrwalsze miejsce w badaniach naukowych Zmarłego: pojawił się już w bodajże pierwszej jego publikacji naukowej i trwał nieprzerwanie do ostatnich lat życia Profesora. Tej problematyce poświęcona jest blisko połowa wszystkich jego publikowanych prac, wśród których występują zarówno poważne monografie, rozprawy, jak i prace przyczynkarskie. Wiele z nich ma charakter przeglądowy lub syntetyzujący. Najlepszym chyba przeglądem dorobku polskiej socjologii medycyny jest jego tekst *Socjologia choroby, zdrowia i medycyny*, zawarty w tomie *Socjologia w Polsce*, wydanym przez Zbigniewa Krawczyka oraz niżej podpisanego w roku 1998. Profesor Latoszek uważany jest przez wielu za jednego z najwybitniejszych powojennych polskich socjologów medycyny.

We wszystkich wymienionych tu obszarach zainteresowań badawczych (może z wyjątkiem pierwszego) Marek Latoszek wniósł oryginalny i znaczący wkład; był niewątpliwie jednym z wybitniejszych socjologów-empiryków swojego pokolenia. Posiada także pewien wkład w dziedzinie teorii, a zwłaszcza metodologii socjologii. Na osobną wzmiankę zasługują może jeszcze jego prace historyczno-naukoznawcze, dotyczące głównie historii i funkcjonowania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

W końcu chciałbym podkreślić, że działalność naukowo-organizatorska oraz społeczna profesora Latoszka była wyjątkowo bogata. Wspomnę tylko o najważniejszych dla życia naukowego – i dla Gdańska – jego przedsięwzięciach i zasługach. Marek Latoszek był inicjatorem, współorganizatorem i wieloletnim prezesem Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Przez wiele lat, właśnie dzięki Jego staraniom, Gdański Oddział PTS należał do najaktywniejszych ogniw terenowych Towarzystwa. Współtworzył także Komisję Socjologiczną przy Gdańskim Towarzystwie Naukowym; był wieloletnim członkiem władz tego Towarzystwa, a w latach 1995–1998 był prezesem GTN. W tamtym czasie inicjował i organizował uroczyste obchody 75-lecia Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. W latach następnych należał do grona animatorów Kaszubsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Wejherowie. Był w swoim życiu członkiem kilku komitetów i komisji PAN; od 2003 roku wchodził w skład Komitetu Socjologii PAN. Należał także do kilku stowarzyszeń naukowych i społeczno-kulturalnych. Choć przybył na Wybrzeże z głębi kraju, stał się szczególnie aktywnym członkiem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, w którym przez lata wybierany był do władz. Był także członkiem Instytutu Kaszubskiego. To pełne pasji zaangażowanie w życie publiczne jest doskonałym, rzadkim już dzisiaj, przykładem społecznej misji uczonego.

Odszedł pracowity, zasłużony i dobry Człowiek. Z nieodłączną Żoną Joanną przeżył w związku małżeńskim przeszło pięćdziesiąt lat. Nie tylko Jej trudno będzie pogodzić się z tym odejściem.

Kazimierz Z. Sowa